

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روشهای مشاهده رفتار

روشهای انجام و ثبت مشاهدات

- روشهای عمومی انجام مشاهده
- ملاحظات موجود در تهیه و کاربرد فرمهای ثبت مشاهدات
- مشکلات در به کارگیری روشهای مشاهده
- شیوه های افزایش کارایی مشاهده

چهار گام اساسی فرایند مشاهده:

- تعیین هدف مشاهده
- مشخص کردن نحوه ثبت مشاهدات و تهیه فرم لازم
- انجام واقعی مشاهده یا مجموعه مشاهدات
- انجام تعبیر و تفسیرهایی که اهداف مشاهده را برآورده کنند.

اهمیت تعیین هدف در مشاهده

- لازم است مشاهده گر قبل از اقدام به مشاهده و ثبت مشاهدات؛ هدف و یا اهداف اصلی مشاهده را تعیین کند؛ به عبارت دیگر، برای مشاهده گزینش ضروری است که به طور عملیاتی منظور خود را از مشاهده رویدادها یا رفتارهای مورد مطالعه دقیق و واضح تعریف نماید. تعریف عملیاتی رفتار مورد مشاهده باید طوری انجام پذیرند که اگر مشاهده گران مختلفی در شرایط مشابه، به مشاهده رفتار مورد مطالعه بپردازند، نتیجه یکسانی به دست آورند.

شیوه های اصلی ثبت مشاهدات توسط مشاهده گران:

- واقعہ نگاری
- نگارہ های مشارکت
- سیاهہ های بررسی
- مقیاسهای درجہ بندی
- شیوہ های نمایش رفتار بہ وسیلہ خط نشان و نمودار

تعبیر و تفسیر اطلاعات

- یکی از بخش‌های مهم و اساسی مشاهده، انجام تحلیل و تفسیرهایی است که اهداف مشاهده را برآورده کنند. اطلاعات جمع آوری شده باید از کیفیت لازم برخوردار باشد تا مبنای تحلیل و تفسیر قرار گیرد. در تحلیل اطلاعات، لازم است توجه داشته باشیم برای بعضی از اهداف و موقعیت‌ها، باید از موقعیت و وضعیت‌های مشابه بهنجار و معمولی آگاهی داشته باشیم.

افزایش کارایی مشاهدات

- استفاده از هر فرصت ممکن برای مشاهده
- استفاده از کارتهای راهنما و دفترچه های یادداشت
- استفاده از شمارشگرها یا زمان سنجها
- استفاده از فیلم و عکس

نقاط ضعف و مشکلات موجود در فرایند مشاهده

- ناکارآمدی
- سوگیری های ذهنی
- مقرون به صرفه نبودن
- مشکلات تعبیر و تفسیر اطلاعات جمع آوری شده

عوامل خطا در موقعیت های مشاهده

- خطای هاله ای
- خطای آسان گیری-سخت گیری
- خطای تمایل به حد وسط
- خطای منطقی

اثر هاله ای

- خطای هاله‌ای (اثر هاله‌ای): به خطایی در شناخت و تصمیم‌گیری گفته می‌شود که تحت تأثیر ذهنیت قبلی قضاوت‌کننده شکل می‌گیرد و می‌تواند با واقعیت مطابقت نداشته باشد. اثر هاله ای ناشی از تأثیر کلی رفتار مشاهده شونده بر مشاهده گر است، به عنوان مثال وقتی معلمی از دانش آموزی نگرش منفی دارد، در برخوردهای بعدی نیز ممکن است این نگرش بر قضاوت او تأثیر بگذارد.

خطای آسان‌گیری و سخت‌گیری

- خطای آسان‌گیری و سخت‌گیری هنگامی رخ می‌دهد که مشاهده گر تمایل دارد همه افراد مشاهده شونده را بالاتر یا پایین‌تر از معیار معمول رتبه‌بندی کند. بعضی از مشاهده گر ها بسیار سختگیر هستند و رفتار خوب را متوسط و رفتار متوسط را ضعیف ارزیابی می‌کنند. برعکس، برخی از مشاهده کنندگان بسیار سهل‌گیرند و با اغماض و چشم‌پوشی، رفتار دیگران را در سطحی بالاتر از آنچه واقعاً هست ارزیابی می‌کنند.

خطای تمایل به حد وسط

- خطای تمایل به حد وسط هنگامی رخ می‌دهد که مشاهده گر تمایل دارد همه افراد مشاهده شونده را در وسط مقیاس درجه‌بندی کند. مشاهده گر هایی که در اکثر موارد وضعیت را متوسط ارزیابی می‌کنند و یا در ارزشیابی نمره متوسط می‌دهند خطای تمایل به حد وسط را نشان می‌دهند.

خطای منطقی

- هر گاه مشاهده گر به اشتباه فرض کند که بین دو ویژگی رابطه ای وجود دارد و رتبه یکسانی به دو ویژگی بدهد.
- ثبت مشاهده باید دارای تاریخ، توصیف عینی و تفسیر رویداد باشد.

فعالیت

- یکی از فعالیت های فصل دوم را انجام دهید.
- پست الکترونیکی برای ارسال گزارش فعالیت:
- r.shabani@cfu.ac.ir